

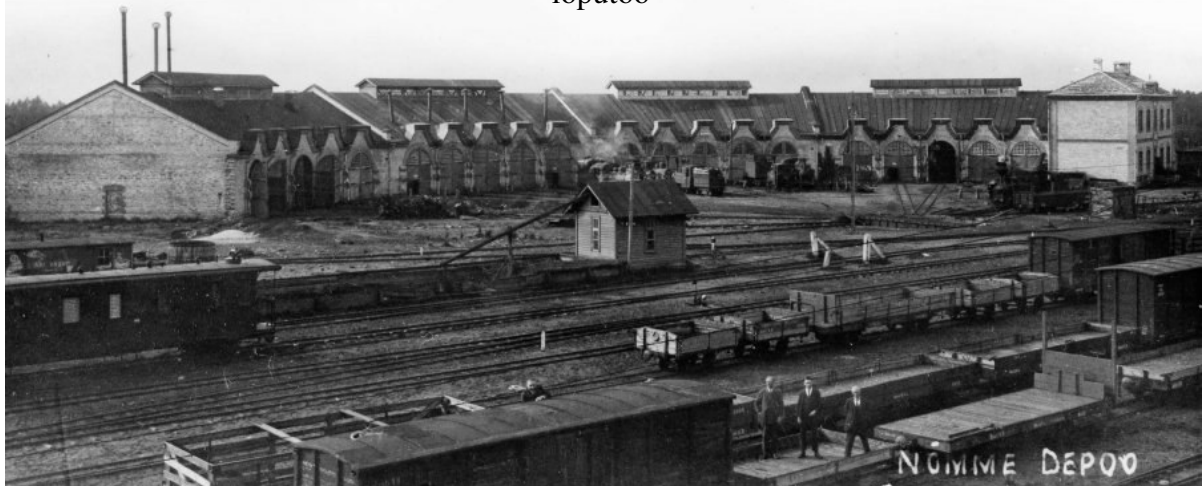
EESTI KUNSTIAKADEEMIA
Kunstikultuuri teaduskond
Muinsuskaitse ja restaureerimise osakond

Ketlyn Tänavsuu

**PEETER SUURE MEREKINDLUSE RAUDTEE VEDURITE
RINGDEPOO E HITUSTEHNILINE HINNANG JA
ETTEPANEKUD RESTAUREERIMISEKS.**

Salve tn 6, Nõmme linnaosa, Tallinn, Harjumaa

2010/2011. õ-a. Arhitektuuri konserveerimise ja restaureerimise täiendkoolituskursuse
lõputöö

Tallinn 2011

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	3
1.1 Objekti liik ja alusandmed	3
1.2 Objekti valiku põhjendus	4
2. ÜLEVAADE HOONEST	4
2.1 Ajalooline ülevaade	4
2.2 Arhitektuurne lahendus ja materjalide käsitletus	6
2.3 Ehitusetapid	9
2.4 Väärtused	11
2.5 Olemasolev olukord	12
2.6 Hoone lähimbrus ja heakord	21
2.7 Hoone osade kirjeldus	22
2.8 Hoone ehitustehniline seisund	29
2.9 Kahjustuste tekkepõhjused ja ettepanekud nende likvideerimiseks	30
2.10 Ettepanekud hoone restaureerimiseks	30
3. KOKKUVÕTE	33
4. KASUTATUD KIRJANDUS JA TEISED ALLIKMATERJALID	35
4.1 Arhiiviallikad	35
4.2 Publitseeritud allikad	35
4.3 Muud allikad	35
5. LISAD	36
Lisa 5.1: Situatsiooniskeem	37
Lisa 5.2: Krundi plaan	38
Lisa 5.3: Fotode suunad	39
Lisa 5.4: Sõjamineisteriumi kirjavahetus Nõmme-Jaama hoonete kohta	40
Lisa 5.5: Nõmme Kindluse jaama plaan 1923.a.	41
Lisa 5.6: Nõmme laskemoonaladude vahtkonna postide plaan 1928.a.	42
Lisa 5.7: Väljavõtted 1954.a Remonditöökoja projekist	43

1. SISSEJUHATUS

Käesolevaga on koostatud Eesti Kunstiakadeemia Arhitektuuri konserveerimise ja restaureerimise täiendkoolituskursuse lõputööna Tallinnas Nõmme linnaosas Pärnu mnt ja Vääna tn vahelisel alal (vt lisa 5.1) asuva Peeter Suure Merekindluse raudtee vedurite ringdepoo ehitustehniline hinnang ja ettepanekud restaureerimiseks.

Ringdepoohoone Salve tn 6 Tallinnas on vastavalt kultuuriministri määrusele nr. 55 18. augustist 1997. a (RTL 1997, 165/166, 935) kantud arhitektuurimälestisena kultuurimälestiste riiklikku registrisse, registrinumbriga 8810. Mälestise kaitsevööndiks on kehtestatud krunt Salve tn 6 (vt lisa5.2).¹

1.1 Objekti liik ja alusandmed

Objekt:	Peeter Suure Merekindluse raudtee vedurite ringdepoo
Aadress:	Salve tn 6, Nõmme linnaosa, Tallinn
Katastrikood:	78404:406:7670
Omanik:	Marsalis Metall OÜ
Kaitsestaatus:	Arhitektuurimälestis
Mälestise nimi:	Peeter Suure Merekindluse raudtee vedurite ringdepoo hoone fassaadid 1917.a.
Mälestise registri number:	8810
Ehitusaasta (valmimisaeg):	1917 (1919)
Projektdokumentatsioon:	Remonditöökoja (Nõmme-Väike) asendiplaan, ehitusplaan, fassaadid ja lõiked, akende joonised 1954.a.
Leidandmed:	Riigiarhiiv, ERA. f T-14 n 4-6 s 25844
	Inventariseerimisjoonised 1997.a.
	Leidandmed: Tallinna Linnaarhiiv TLA. f R-413 n 5 s 23526
	Toimik 24383 Salve tn 6 (ei ole antud töö koosseisu lisatud kuna on suures A0 paberformaadis)

¹ Vt. kultuurimälestiste riiklik register, <http://register.muinas.ee> ja Elektrooniline Riigi Teataja, <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=25430>

1.2 Objekti valiku põhjendus

Kursusetöö koostamine eelpoolnimetatud objekti kohta tulenes kolleeg Urmas Arikese soovitusel. Valik antud objekti kasuks tulenes asjaolust, et lisaks oma huvitava arhitektuurse lahenduse poolest on tegu ka ehitisega, mis on osa olulisest peatükist Eesti ajaloos.

Käsitlev hoone kuulub täna eraomanikele ning asub suletud territooriumil. Seega jääb ta möödakäijatele nähtamatuks. Praeguste omanikele on hoone muinsuskaitse all olevad fassaadid pigem takistuseks kui väärtuseks.

Käesoleva tööga on soov lisaks ehitustehnilisele hinnagule ja restaureerimisettepanekute pakkumisele, tutvustada üht ligipääsmatut, kuid huvitavat objekti Tallinna linnas, ning läbi selle hoone saada aimu olulisest peatükist Eesti ajaloos ning miks ka mitte avada veidike omanike silmi.

2. ÜLEVAADE HOONEST

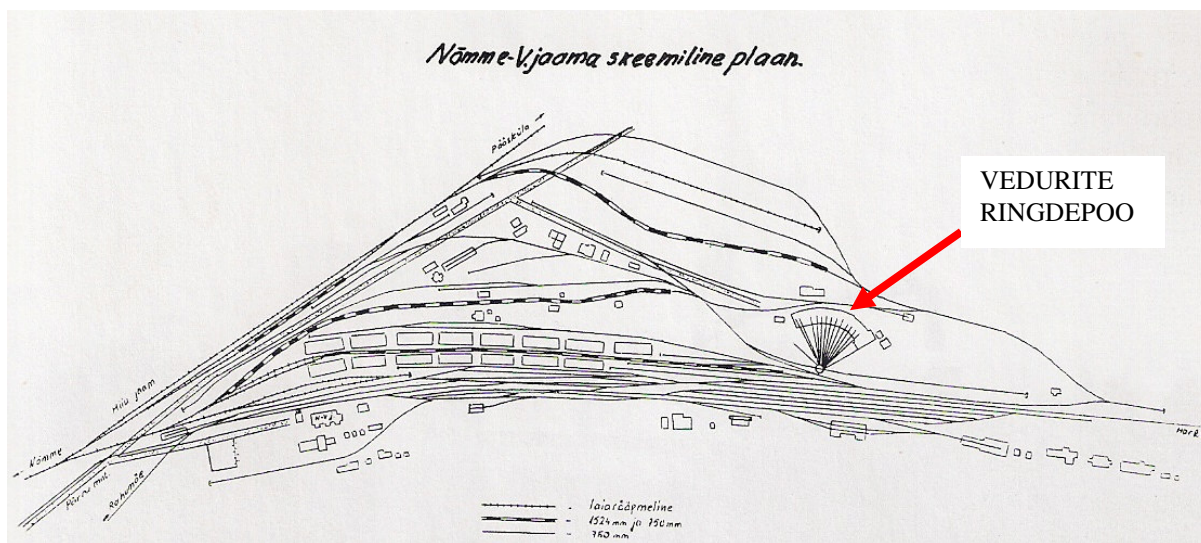
2.1 Ajalooline ülevaade

Kuna käsiteldava hoone tekke- ja elulugu on otseselt seotud olulise peatükiga Eesti ajaloost siis on siinkohal püütud võimalikult lühidalt anda ülevaade ka ajaloolisest taustast.

Tsaarivenemaale kuulunud Soome, Liivi ja Põhjalahe kaitsesüsteemi hakati rajama 1913. aastal kaks aastat varem valminud projekti järgi. Tallinna lähedal asuvate rannapatareide ülesandeks oli kaitsta Paljassaarele ehitatavat sõjasadamat ja laskemoona ladusid. Ehitus loodeti lõpetada 1916. aastaks, kuid majanduslike põhjuste tõttu ning tsaarivõimu lõpuga katkesid kõik pooleliolevad tööd. 1917. aastal anti käsk ehitada valmis kõige olulisemad hooned. Laiakavalise merekindluse ehitamisel mängis suurt rolli kitsarööpmelise raudtee ehitus. Valminuna võimaldas see transportida ehituseks vajalikke materjale ning edaspidi teenis see maa- ja mererinnet. Kindluseraudtee ühendas keskusega peaaegu kõiki maarindepositsioone. Raudtee ehitamisega kaasnesid jaama- ning mitmete abihoonete ehitamine. Olulisemad raudteejaamad olid ehitatud paekivist, mida täiendasid mitmed puidust kõrvalhooned – tööliste barakid, riistakuurid jms.²

² Vt. kultuurimälestiste riiklik register, <http://register.muinas.ee>

Peeter Suure Merekindluse peajaamaks oli Nõmme-Kindluse jaam (vt lisa5.5) asukohaga Hiiul. Hiljem kandis see veel Nõmme II ja Nõmme-Väikese nime.

Skeem 1: Nõmme-Väike jaama skemaatiline plaan 1924.a.

Sinna ehitati tüüpiline paekivist jaamahoone ja unikaalne 70 vedurile mõeldud 25 kanaliga ja pöördsillaga ringdepoo (vt foto 1), mis valmis lõplikult alles 1919.aastal. II klassi vaksalis oli depoo kõikide jaama läbivate rongide vedurite väljavahetamiseks. Depoo pakkus varuveduritele kaitset ilmastikutingimuste eest, seal sai neid puhastada ja teostada ka väiksemaid remonttöid. Viimaseks otstarbeks olid latrite põrandas süvendid.³

Foto 1: Ringdepoo eestvaade ca 1924

³ M.Jänes, „Mitmekesine ehituspärand“, <http://www.estonica.org.ee>

Kuid raha- ja ajapuudusel jäid suurtükipoosioonid relvastamata ning 1918. aastal ei osutanud need pealetungivatele Saksa vägedele mingit vastupanu. Saksa vägede lühike siinviibimine olemasolevaid kindlusraudteid ja selle hooneid ei kahjustanud, kuid lahkudes olla Nõmme kindlusejaama depoost kaasa võetud 72 km seni mahapanemata rööpmeid, tööriistu ja muud, sealhulgas pronksist jaamakellad ning üks vedur. Ajaloolaste seisukohast on aga korvamatu kaotus Peeter Suure Merekindluse Raudtee arhiivi äravedu.

Koos Tartu rahuga saabus 1920.aasta talvel rahu ka Tallinna kindlusraudteele ja seda hakati ümber korraldama Eesti Vabariigi reaalsete vajaduste kohaselt. Suur osa kindlusraudteedest osutus üleliigseks ja seda hakati üles võtma.⁴

1926.aastal taodeldakse Nõmme-Väike jaama kuuride ja depoohoone üleandmist Sõjaministeeriumile ladudeks. Raudteevalitsus on nõus tingimusel, et depoo otsa ehitatud korterid jäävad nende valdusse. Ülevõtmisaktis taotleb sõjaministeerium depoohoone akende parandamist ja katuse tõrvamist. Endisest depoohoonest saab laskemoonaladu (vt lisa 5.4).

Nõukogude okupatsiooni II perioodil kasutati ringdepood põhiliselt lao- ja remonditöökojana. 1960. aastate lõpus hakati kitsarööpmelist raudteed asendama laiarööpmelise, reisirongiliiklus sellel suunal lõpetati ja raudtee jäi ainult Harku kivimurdu ja Mustamäetagustesse tööstusettevõtetesse viivaks kaubarongide haruteeks.

Täna on kõik endisel Nõmme-Väike jaama territooriumil olevad raudteerööpad üles võetud ja ringdepoo hoone kuulub eraomanikule.

2.2 Arhitektuurne lahendus ja materjalide käsitlemine

Tegemist on eriprojekti järgi valminud suurejoonelise veduritele mõeldud depooga. Ringdepoo koosneb mahuliselt kahest osast - kaarekujulisest viilkatusega depooplokist, millele liitub põhjakaares kahekorruseline risttahukakujuline, madala kelpkatusega administratiivplokki.

Seitsmekümnele vedurile mõeldud depoo kaarjas põhikorpuse hõlmas algselt viit tulemüüriga eraldatud sektorit, igaihes viis raudteekanalit. Väravatest väljuvad rööppaarisid jooksid

⁴ M.Helme „Eesti kitsarööpmelised raudteed 1896-1996“

radiaalselt kokku kaaretsentris asuvale pöörd sillale, millega sai lokomotiivid teele aidata. Kaarsillusega väravaavad olid kroonitud laia telliskarniisiga ääristatud trapetsviiludega, lisaks akendele valgustas iga sektorit viilkatuse harjal asetsev piklik klaaslatern (vt foto 1).⁵

Administratiivkorpuse on riskülikukujulise põhiplaaniga, keskne trepikoda koos peauksega paiknevad hooneosa keskel. Keskset telge rõhutavad vertikaalsed seinaliseenid ja katuse pinnalt eenduv astmikfrontoon. Aknad paiknevad keskse telje suhtes sümmeetriliselt.

Hoone vundamendid ja kandvad põhimüürid on paekivist. Madala maakivist sokli paekiviseinaks üleminekut tähistab hallidest silikaattelistest vöö. Tahatud paekvaadriest puhtalt laotud fassaadi ilmestavad administratiivkorpuse osas hallidest silikaattelistest laiad sein- ja nurgaliseenid. Suhteliselt suured aknad on raamistatud hambuliste külgede ja ülevalt laieneva tellisraamistusega, mis lõpeb madala segmentkaarsillusega. Adminkorpuse korruste vahekohta markeerib hambulise keskosaga hallidest silikaattelistest friis. Administratiivkorpuse madal kelpkatuse on kaetud laineliste eterniitplaatidega. Katusel on kaks kolmnurkset uukakent, mida algselt on olnud neli, mõlemas küljes kaks.

Kaarja ringdepoo pikiseintel ja väravate vahepostidel eenduvad müürist astmeliselt ahenevad paekvaadriest ja telliskarniisidega dekoratiivsed tugipiilarid. Depookorpuse väravad on sillatud samuti hallidest silikaattelistest poolkaarsillustega. Katuseräästad ja depookorpuse väravatepealsed trapetsviilud on varustatud lopsaka punastest savitelistest astmik-karniisiga. Depookorpuse katus on kaetud rullbituumenkattega (vt foto 2 - 5).

Foto 2: Vaade ringdepoo administratiivkorpusele põhjakaarest aprill 2011

⁵ M.Jänes, Kitsarööpmeliste liinide arhitektuur, <http://www.estonica.org.ee>

Foto 3: Vaade ringdepoo
admin.korpusele ja
depookorpuse I sektsioonile
aprill 2011

Foto 4: Vaade depookorpuse
tagafassaadile
aprill 2011

Foto 5: Vaade administratiiv-
korpusele ja depookorpuse
tagafassaadile läänest
aprill 2011

2.3 Ehitusetapid

Ringdepoo hoone ehitust alustati 1917. aastal, lõplikult valmis sai see aga alles 1919. aastal. Antud hoone algupäraseid jooniseid ei ole säilinud ja kõiki hilisemaid ümberehitusi pole dokumenteeritud, võib pole neid tänaseks säilinud. Sellest lähtuvalt põhinevad paljud järeldused ajaloosündmuste põhjal tehtud oletustel.

Hoone koosnes algselt administratiivkorpusest ja viiest tulemüüriga eraldatud sektsioonist, millest igas oli viis kanalit. Nõmme-Kindluse jaama uhkest ringdepoo lammutati veovajaduste ja raudteeliinide vajaduse vähenemise tõttu 1922.aastal viie kanali jagu depood ära (vt foto 6). Samal põhjusel likvideeriti 1924.aastal veel viie kanali jagu. Järgi jäi kolm sektsiooni ehk 15 kanalit koos administratiivkorpusega (vt foto 7).

Foto 6:
Nõmme-Väike
veduridepoo
20 kanaliga
u 1922.a.

Foto 7:
Nõmme-Väike
veduridepoo
15 kanaliga
u 1924.a.

NSVL okupeeris Eesti juunis 1940 Saksamaaga sõlmitud salalepingu alusel. Väidetavalt asus depoohoones punaarmee laskemoonaladu. 1941.aastal sai hoone Saksa lennukilt tabamuse ja lendas õhku. Püsti jäid vaid seinad (vt foto 8).

Foto 8: Nõmme-Väike veduridepoo u 1945.a.

Täna aga näeme, et depoo koosneb jällegi kahekümnest kanalist (vt foto 9 ja 10). Sellest võib järeldada, et millalgi on neljas sektsioon uuesti tagasi ehitatud.

Foto 9: Ringdepoo eestvaates 2011.a.

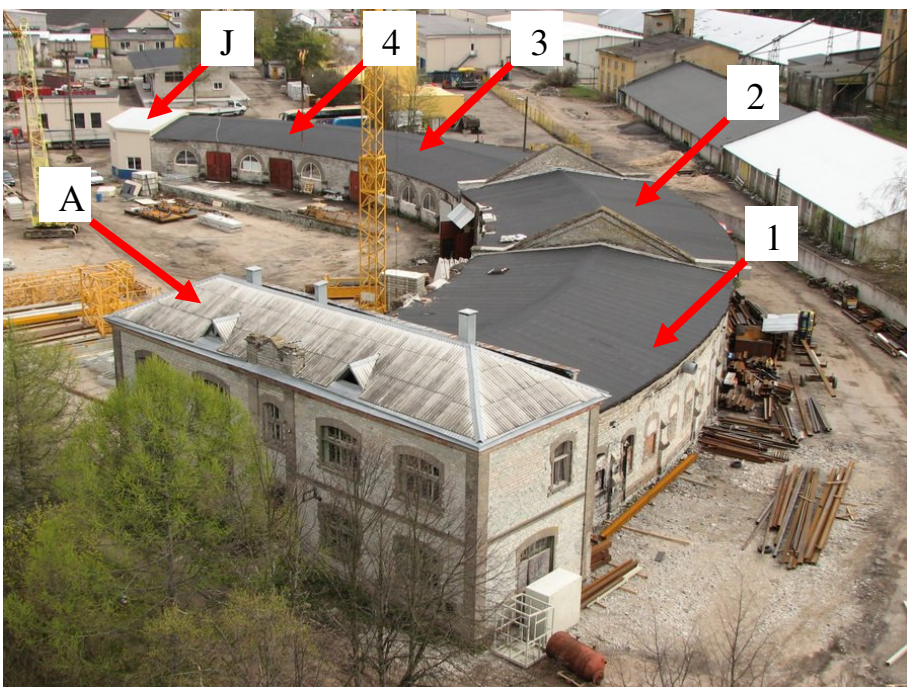

Foto 10: Ringdepoo linnulennult
(A) administratiivkorpus
(1) I sektsioon
(2) II sektsioon
(3) III sektsioon
(4) IV sektsioon
(J) sekundaarne juurdeehitus

1954.aastal on depoohoone II sektsioonile (vt foto 9) koostatud Nõmme-Väike remonditöökojanimeline ehitusprojekt (vt lisa 5.7), mis on suures osas ka teostatud. Administratiivkorpuse poolt vaadates teise sektsiooni esifassaadis on viiest ehisviilust ära likvideeritud äärmised kaks, allesjäänud kolme ehisviilu karniisid on ehitatud hallist silikaattellisest, mis algselt on olnud punasest tellisest. Katusekandjateks on projekteeritud puitfermid.

Eraldi ehitusetapina võib välja tuua kolmanda ja hiljem tagasihitatud neljanda sektsiooni üheaegse ümberehituse, mis on küll dateerimata ja dokumenteerimata, kuid visuaalse vaatluse põhjal on näha sama välislahendust katuse ja avatäidete osas ning ka sisemine katuse kandekonstruktsioon on lahendatud üheselt.

2000-ndate aastate paiku on ära lammutatud hoone tagaküljel asunud pumbamaja ning vana ja uus katlamaja koos korstnaga. Nimetatud hooneosade näol oli tegu Nõukogudeaegsete lisandustega.

2.4 Väärtused

Ringdepoo paekivist hoone on kuulunud Imperaator Peeter Suure Merekindluse raudtee kompleksi, sellisena sõja-ajaloolise väärtusega ehitis. Hoone kuulub ulatusliku raudtee-ehitiste ansambli eriprojekti järgi ehitatud jaamahoone hulka ning on üksikehitisena väärtuslik kui nn. kroonuhistoritsismi näide. Liiva-Vääna liini peal asuv Nõmme-Väike jaamakompleks oli kindlusraudtee peajaamaks, selle jaamakompleksi hooned omavad Nõmme kontekstis ka linnaehitusajaloolist väärtust.

Peeter Suure Merekindluse raudtee ja selle hoonestuse näol on meie kultuurmaastikule tekkinud omanäoline arhitektuuripärandi kihistus. Seda väärtustades ja säilitades hoiame alles osakest meie ühisest ajaloost, rikastades nii kogu Eesti kultuuripilti.⁶

Vana ehitise ajalooline väärtus on selle vanas materjalis, mitte üksnes selle stiilis. Mida rohkem materjali eemaldatakse, seda rohkem kaotatakse ajaloolist väärtust. Varem lammutatud majaosa taastamine võib parendada maja välimust, kuid ei tõsta selle ajaloolist väärtust.⁷

⁶ Vt. kultuurimälestiste riiklik register, <http://register.muinas.ee>

⁷ P.Kaila, Majatohter, Tallinn, Ehitame, 1999

2.5 Olemasolev olukord

Administratiivkorpuse ruumid seisavad juba aastaid tühjana, depookorpuse erinevaid sektsioone üüritakse välja erinevatele ettevõtetele ladude või remonditöökodadena.

Hoone on üldiselt säilitanud algsed üldgabariidid ja –mahud (v.a. hilisemad lammutused, depookorpuse hilisem madalakaldeline viilkatus ja sekundaarse tähtsusega juurdeehitus depookorpuse ühes otsas).

Administratiivkorpus

Administratiivkorpuse maht ja fassaadid koos arhitektuursete detailidega on suhteliselt hästi säilinud (vt foto 11). Selle hooneosa fassaadid on üldiselt heas seisukorras. Katus on algupärase kujuga, neljast kolmnurksest katuseuugist on säilinud kaks. Katuse ühest pikiküljest eendub kummaline parapetilaadne moodustis. Olemasolevad plekist korstnapitsid on hilisem lisandus, algupärased savitellistest korstnapitsid ei ole säilinud. Peauks koos valgmikuga ja siseuksed ei ole säilinud.

Foto 11:
Administratiivkorpus
2011

Suures osas on säilinud aga algupärased topeltraamidega sisseavanevad puitaknad. Mõned raamid algupärases aknaplokis on lihtsama raamiprofiliga, mis viitab hilisemale Nõukogudeaegsele lisandusele.

Teise korruse vasaku tiiva otsaseintesse on tehtud ka kaks uut aknaava (vt foto 12). Nimetatud avad ei ole pealt ümarkaarsed ja neil puudub hoone teistele avadele omane tellisraamistus. Ka on akende puitprofiilid lihtsad ja aknajaotus ei järgi algupärast lahendust. Lisanduse võiks dateerida Nõukogude perioodi.

Foto 12:
Administratiivkorpuse
hilisemad aknaavad

Hilisemat lisandust on põhjust kahtlustada ka parempoolse tiiva teise korruse otsaseina akna puhul (vt foto 13). Aken on küll ümarkaarne ja algupärase tellisraamistusega, kuid tsentrist välja viidud ava ja ümbritsev paeladu viitab ümberehitusele. Puitraamidega aken näeb välja küll algupärane, kuid siin võib oletada, et kasutatud on depookorpusest üle jäänud aknaplokki, millele viitavad ka akna gabariidid.

Foto 13: Administratiivkorpuse lisandunud aknaava

Administratiivkorpuse depoopoolses küljes võib näha hilisema lisandusena tekkinud ukseava ja hoone teises tiivas kinnimüüritud ukseava (vt foto 14 ja 15).

Foto 14:
Administratiivkorpuse
hilisem ukseava ja
kummaline parapet

Foto 15:
Administratiivkorpuse kinnimüüritud ukseava
ja kõrgemaks ehitatud räästas ning valgetest
tellistes karniis

Adminstratiivkorpuse interjööris pole säilinud algupäraseid detaile ega viimistluskihte, välja arvatud läbi kahe korruse kulgev metallpiirde ja puitkäsipuuga kivitrepp (vt foto 16) ning pööningule viiv puittrepp (vt foto 17).

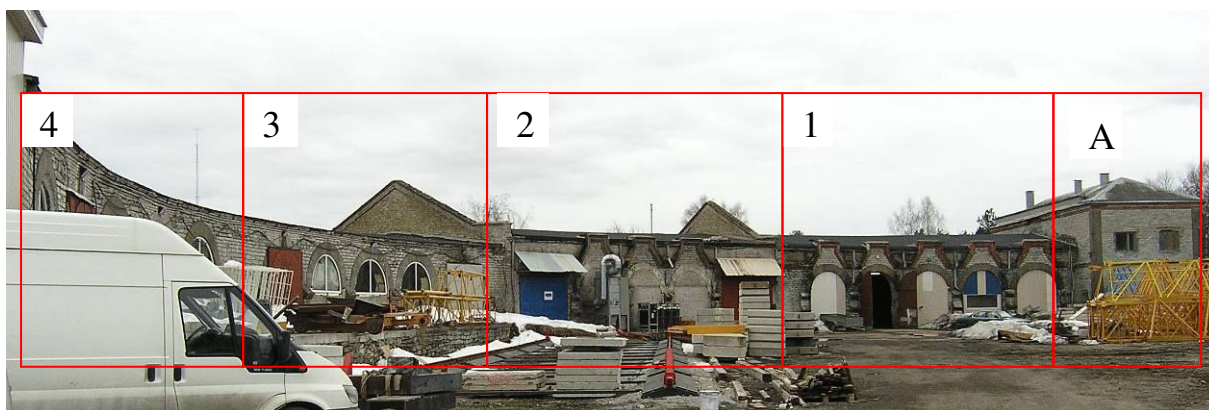
Foto 16: Aministratiivkorpuse metallpiirde ja puitkäsipuuga kivitrepp

Foto 17: Aministratiivkorpuse pööningule viiv puittrepp

Depookorpus

Depookorpus ei ole nii hästi ajahambale vastu pidanud kui administratiivkorpus (vt foto 18-24). Selle hooneosa välimus on ümberehituste tõttu kannatanud nii katusekalde, paekivilao kvaliteedi kui ka arhitektuursete detailide osas. Likvideeritud on enamuse värvatepealseid ehisviile, katuseräästast on kahe sektsiooni osas ehitatud valgete silikaattellistega kõrgemaks, hävinud on algupärane räästakarniis, katuseviil on tunduvalt madalama kaldega kui algupärane. Hävinenud on kogu algupärane katuse kandekarkass. Hoone on ümberehituste järgselt osaliselt puitfermidel, osaliselt raudbetoonkandjatel. Algsest katusekaldest annavad aimu kaks säilinud tule müüri. Hilisematest funktsioonidest lähtuvalt on hoonele lisatud raudbetoonpaneelidest estakaadid.

18: Ringdepoo eestvaade 2011 (A) administratiivkorpus (1) I sektsioon (2) II sektsioon (3) III sektsioon (4) IV sektsioon

Algused avatäited (nii väravad, ukse kui aknad) on hävinud, avade dekoratiivraamistused on kohati lõhutatud ja avatäidete kuju ja raamijaotus ei vasta enam algsele. Esifassaadi olevad värvateavad on osaliselt ümberehitatud akendeks, osaliselt täielikult kinnimüüritud. Akendena on kasutatud plastikraamidega pakettaknaid, mis on antud hoonele sobimatud nii aknajaotuse kui ka materjali poolest. Tagafassaadis olevad aknaavad on osaliselt ümberehitatud väiksemateks akendeks, osaliselt täies ulatuses kinni müüritud ning osaliselt muudetud usteks.

Kõige paremini on säilinud administratiivkorpuse poolne I sektsioon, kust saame kõige paremini aimu depookorpuse algupärasest lahendusest ja materjalikäsitlusest.

Foto 19:
Depookorpuse I
seksioon ja viis väravat

Foto 20:
Depookorpuse II
seksioon ja viis väravat

Foto 21:
Depookorpuse III ja IV
seksioon

Foto 22:
Depookorpuse III ja IV
seksioon tagafassaadis

Foto 23:
Depookorpuse II ja III
seksiooni üleminek
tagafassaadis

Foto 24:
Depookorpuse I ja II
seksioon tagafassaadis

Õhus on veel küsimus, et millal on siis depookorpusele lisandunud neljas sektsioon?

1924.aasta fotolt on näha kolm sektsiooni ja 1928.aasta Nõmme laskemoonaladude vahtkonna postide plaanil (vt. lisa 5.6) on jälle neli sektsiooni. 1.juuli 1926 Sõjaministeeriumi poolses depoohoone vastuvõtuaktis on märgitud, et vastuvõetaval depoohoonel on kokku 2 ust, 19 väravat ja 40 akent. Kuna hoone koosneb tuletõkkemüüridega eraldatud sektsioonidest ja algselt oli igas hoone sektsioonis 5 väravat esifassaadis ja 10 akent tagafassaadis. Ehk siis nelja sektsiooni korral pidi kokku olema 20 väravat ja 40 akent. Seega võib oletada, et taas ülesehitamine võib olla toimunud ajavahemikul 1924-1926? Kuid see on ainult oletus, täpset dokumenteeritud dateeringut ei ole õnnestunud määrata.

Neljas sektsioon on taasehitatud võimalikult sarnasena algupärasele, taasehitusele viitavad vaid hoone tagafassaadis nähtav müüri-lao ühenduskoht ja hallist telliset ehitatud tugipiilarid, mis ülejäänud hoone ulatuses on paekvaadritest (vt foto 25).

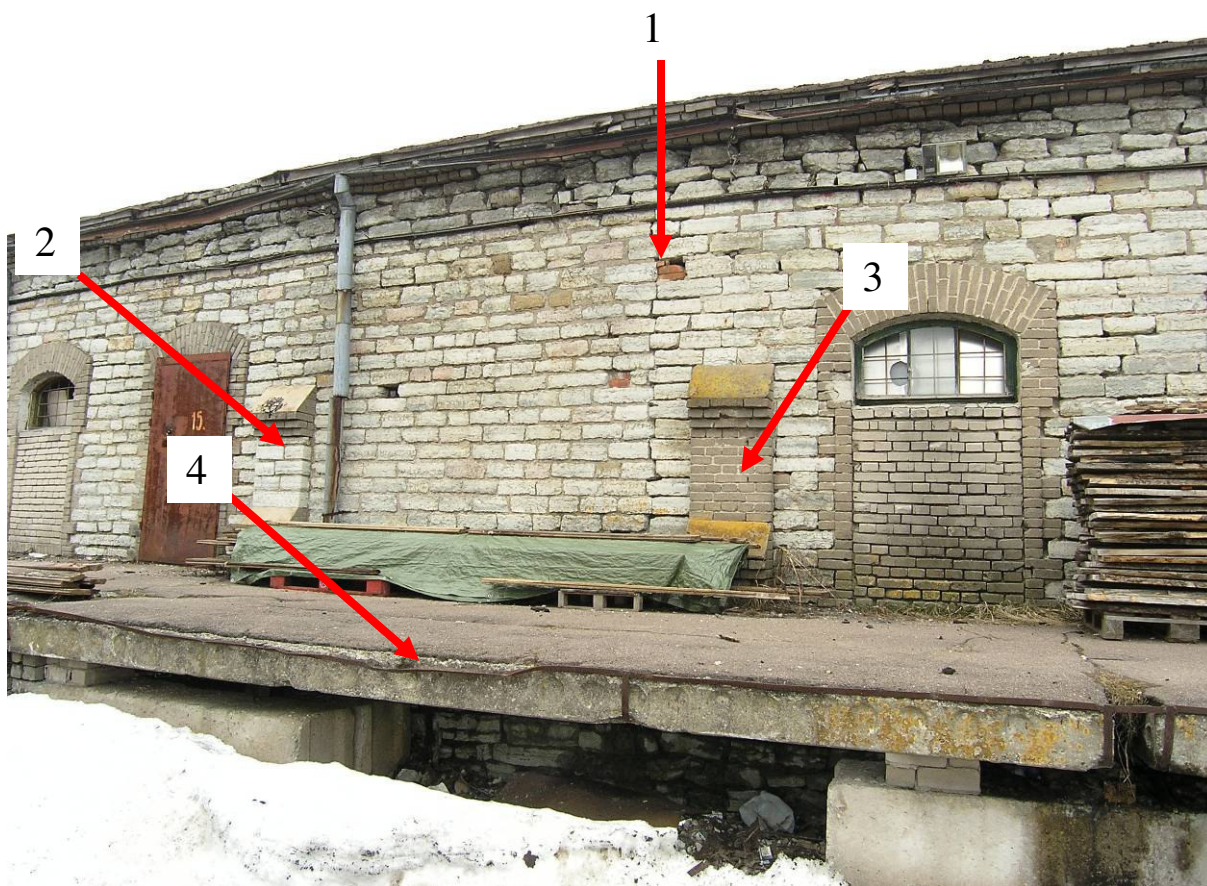

Foto 25: Neljanda sektsiooni tagasihituse jäljed (1) paekivi laotise jätkukoht (2) algupärane paekivist laotud piilar (3) hilisem silikaattellisest piilar (4) sekundaarselt lisatud raudbetoonpaneelidest estakaad.

Depookorpuse interjöörides pole säilinud peaaegu mitte midagi algupärast.

Erinevate seksioonide katuse kandesüsteem on lahendatud erinevalt. II seksiooni katuse kandekarkassiks on puitfermid (vt foto 26). III ja IV seksioonis on katuse kandekarkassiks on raudbetoonpostidel talad ja raudbetoonplaat (vt foto 27).

Foto 26: II seksiooni interjäär (1954.a. remondiprojekti järgsed puitfermid)

Foto 27: III ja IV seksiooni interjäär (katuse kandjateks on raudbetoonpostid ja -talad)

2.6 Hoone lähiumbrus ja heakord

Käsiteldava hoone lähiumbrus on suhteliselt räämas (vt foto 28 ja 29). Ümber hoone vedeleb kõiksugu ehitus- ja metallimaterjale. See tuleneb küll otseselt omaniku tegevusalast, kuid kuna tegu on mälestiga, millele on kehtestatud ka kaitsevöönd, peaks heakorrale siiski pisut rohkem tähelepanu pöörama.

Foto 28: Vaade territooriumile loodest

Foto 29: Vaade territooriumile kirdest

2.7 Hoone osade kirjeldus

Vundament

Olemasolevad hoone vundamendid on paekivist. Vundamendid on heas seisukorras, ilma deformatsioonipragudeta. Madal sokkel on maakividest, sokli paekiviseinaks üleminekut tähistab hallidest silikaattelistest vöö (vt foto 30). Sokkel on nähtavates kohtades hästi säilinud, vähesel määral on näha tühjaks vajunud vuuke või üksikuid puuduvaid või ilmastikutingimuste tõttu lagunenuid kive maakivisokli osas või tellisvöös. Estakaadidega varjatud kohtades ei õnnestunud vundamendi seisukorda hinnata.

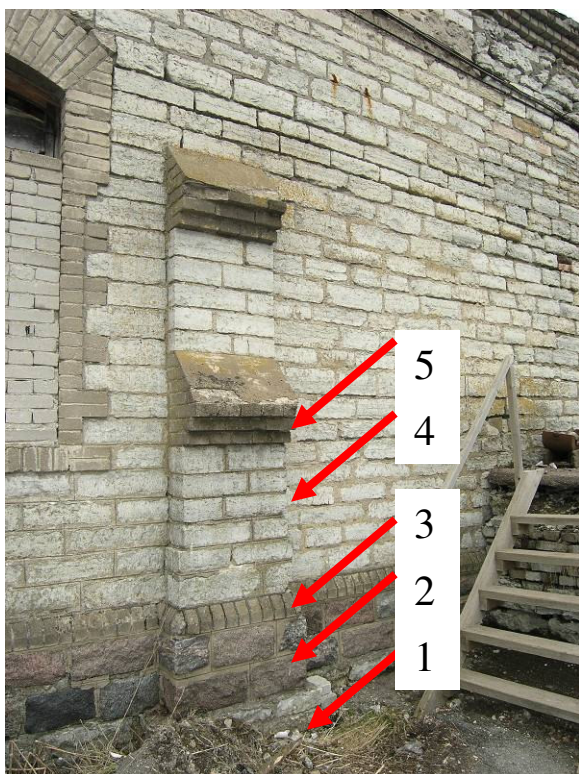

Foto 30: Fassaadist eenduv tugipiilar ja välisseina materjalikäsitus

- (1) paekivivundament
- (2) maakividest sokkel
- (3) silikaattelistest vöö
- (4) paekvaadritest tugipiilar
- (5) hallidest silikaattelistest piilari karniis

Välisseinad

Hoone välisseinad on massiivsed paekividest, mille välispind on puhtalt laotud tahatud paekvaadritest. Administratiivkorpuse osas on paepinda ilmestatud hallide silikaattelistest korruste vahekohta markeeriva hammasvöö ning sein- ja nurga liseenidega. Avade raamistused on samuti hallidest silikaattelistest.

Administratiivkorpuse hooneosa fassaadid ja arhitektuursed elemendid on üldiselt heas seisukorras, mõningas kohas tuleks paigaldada üksikud puuduvad kivid ja teha täiendavaid vuukimisi.

Kehvemas olukorras on peasissepääsu kohal olev astmikfrontoon (vt foto 31), kust on puudu nii silikaattelliseid kui ka peakiviplokke ja ehisedetail võib olla varisemisohtlik.

Foto 31:
Administratiivkorpuse
sissepääsu kohal olev
frontoon ja karniis

Depookorpuse välisseinad on osaliselt heas korras, kuid suures osas ümberehituste tõttu ebahülase peakivi tagasilaoga. Esifassaadis on rikutud väravaavasid, lõhkudes algupärased kaarsillused ja paigutades sinna teravnurksed garaaživäravad.

Esimese ja teise sektsiooni osas on tõstetud räästa kõrgust. Räästakarniisid on olnud laotud punastest savitellistest, mis tänaseks on säilinud administratiivkorpuse osas (vt foto 31) ja depookorpuse esimese sektsiooni ehisviilude osas (vt foto 32). Depookorpuse teise sektsiooni ehisviilude karniisid on hallidest silikaattellistes, mis on hilisema remondiprojektijärgne lisandus. Kolmanda ja neljanda sektsiooni algupärased ehisviilud ja ka depookorpuse tagafassaadi karniisid ei ole säilinud.

Foto 32: I sektsiooni
savitellistest karniis
ja tõstetud räästas

Vahelaed

Administratiivkorpuse vahelaed on monoliitsest raudbetoonist. Trepikoja lagi on lahendatud talade ja madalate kaarvõlvidega (vt foto 33).

Vahelaed on üldiselt heas seisukorras, nähtavaid konstruktiivseid kahjustusi ei tuvastatud.

Foto 33: Trepikoja tala-võlvlagi

Katus

Administratiivkorpuse katus on puitsarikatel, kaetud hõreda laudise ja laineliste eterniitplaatidega (vt joonis 34). Räästa- ja harjaosas on katus kaetud tsingitud katuseplekiga. Katus on varustatud lumetõkkena töötavate räästapealsete vihmaveerennidega. Katuse kandekonstruktsioon on algupärane, eterniitplaatidest kattematerjal on hilisem lisandus. Vihmaveetorud fassaadidel puuduvad. Katus on üldiselt heas korras ja vettpidav, kuid katusel on kaks kolmnurkset aknata uuki ja katmata katuselugiava, mistõttu on märgata mõningast konstruktsioonide märgumist. Kõige halvemas seisus on müürlatt, mille all puudub horisontaalne hüdroisolatsioon (vt joonis 35).

Foto 34:
Administratiivkorpuse
katusekonstruktsioonid
ja algupärane korstnajak

Foto 35: Administratiivkorpuse
katusekonstruktsioonid, katmata katuseluuk ja
märgunud müürlatt

Depookorpuse algupärane katus ei ole säilinud. Hävinud on ka algupärane räästakarniis, kahe sektsiooni osas on katuseräästast tõstetud, katuseviil on tunduvalt madalama kaldega kui algupärane. Hävinenud on kogu algupärane katuse kandekarkass. Hoone on ümberehituste järgselt osaliselt puitfermidel, osaliselt raudbetoonkandjatel.

Katusekate on üldiselt heas seisukorras ja vettpidav. Täiendavaid tugevuseuringuid vajaksid 1954.aastal paigaldatud puitfermid. Ilmastiku eest kaitseta on aga ajaloolised tulemüürid ja ehisviilude karniisid, mis on hakanud seetõttu silmnähtavalt lagunema. Vihmaveesüsteem on suures osas puudulik või lausa olematu (vt foto 36 ja 37).

Foto 36: Puudulik (olematu) sadeveesüsteem

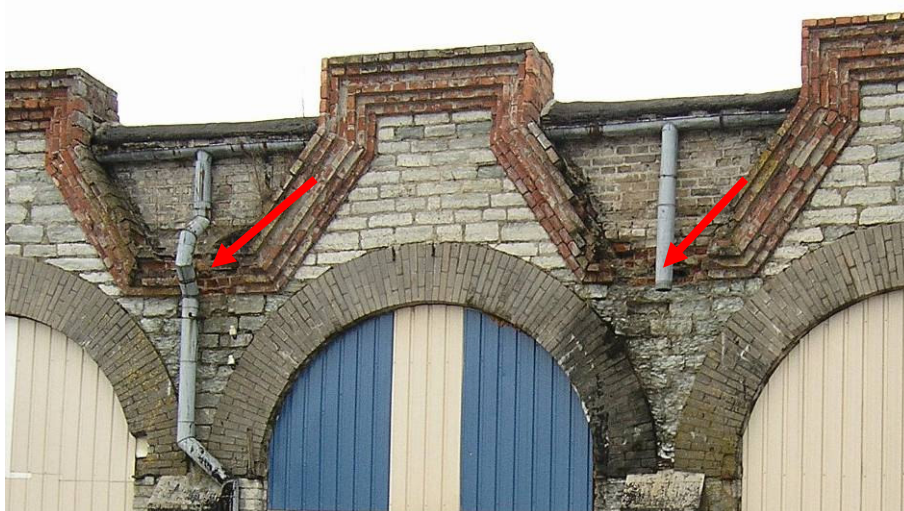

Foto 37: Puudulik sadeveesüsteem ja lagunemisilmingud

Korstnad

Algupäraselt on administratiivkorpusel olnud kaks punasest savitellisest krohvimata ja astmeliselt laienevat korstnapitsi.

Algupärased korstnapitsid ei ole säilinud, olemasolevad plekist korstnad on hilisem lisand.

Pööningukorrusel on nähtavad algupärased korstnajakalad.

Avatäited

Administratiivkorpuses on säilinud algupärased ümarkaarsed topelt puitraamidega aknad (vt foto 38 ja 39). Tüüpne aken on rõhtsa imposti ja kuue ruuduga. Trepikojaaken on rõhtsa imposti ja nelja ruuduga. Akna mõlemad raamid avanevad sissepoole.

Aknad on keskmises seisukorras, kaetud paksu värvikihiga, mis on niiskuse tõttu suures osas lahti löönud. Mõningad raamid algupärase aknablokis on lihtsama raamiprofiiliga, mis viitab hilisemale Nõukogudeaegsele lisandusele. Aknad on klaasitud klaasiliistudega, kuid võib arvata, et ka see on hilisem lisandus. Algselt on aknad kindlasti olnud kaititud.

Foto 38:
Administratiivkorpuse
algupärane puitaken

Foto 39:
Administratiivkorpuse
algupärane puitaken

Adminkorpuse välisuks ja valgmikuaken ei ole algupärased (vt foto 40). Samuti ei ole säilinud algupärased siseuksed. Trepikojas vedelev puidust tahveluks võis olla algupärane siseuks (vt foto 41).

Depookorpuse algupärased väravad ega aknad ei ole säilinud.

Foto 40: Administratiivkorpuse olemasolev peauks

Foto 41:
Administratiivkorpuse
võimalik algupärane
siseuks

Trepid

Administratiivkorpuse välistrepi küljed on laotud tellisest ja krohvitud, betoonist astmete servas on vinkelrauast esikant (vt foto 40).

Trepp on suures osas lagunenud ja tuleks lammutada.

Säilinud sisetrepp on metallist piirde ja puidust käsipuuga kivitrepp (vt foto 16 lk 16).

Trepp on rahuldavas seisus, astmete esiservad on nähtavalt kulunud ja metallpiirdel on märgata väikseid roostekahjustusi (vt foto 42).

Foto 42: Administratiivkorpuse kulunud astmetega kivitrepp

2.8 Hoone ehitustehniline seisund

Hoone üldseisukord on pigem halb.

Paremini on säilinud administratiivkorpuse osa, mida kahjuks ei saa öelda hoone sisemuse kohta. Nimetatud hooneosa seisab kasutuseta ja kõikjal on näha niiskuskahjustusi värvist kooruvate siseseinte ja akende näol.

Kõige halvemas olukorras on hoone depoo osa, kus olemasolev katus küll peab aga vihmaveesüsteem on puudulik ja ainukesed säilinud väravatepealsed ehisviilude telliskarniisid ja algupärased tulemüürid on ilmastiku eest kaitsmata.

2.9 Kahjustuste tekkepõhjused ja ettepanekud nende likvideerimiseks

Siinkohal ei saa mainimata jätta, et suurim kahjur antud hoone kahjustuste tekkepõhjuste taga on olnud inim(käsi)mõistus. Enamik kahjustusi on tulenenud halvast hooldusest ja ebaõigest remondist. Hoone kallal on tegutsetud seades esikohale oma subjektiivsed vajadused ja unustades, et tegu on ajalooliselt olulise ja väärtusliku objektiga. Tehes seda siis tahtlikult või lihtsalt teadmatuses aga tekitatud kahju on korvamatu.

Administratiivkorpuse katusekonstruktsiooni kaitsmiseks ja niiskuskahjustuste vältimiseks tuleks katuseuugid sulgeda akendega ning paigalda puuduv katuseeluuk. Müürlati niiskuskahjustused annavad märku puuduvast hüdroisolatsioonist ja/või katuse tasapinnas olevast ebatihedast parapetilaadset moodustisest. Parapet on antud katusemaastikul ebasobiv ja tuleb likvideerida, vältides sellega ka võimalikke sellest tingitud läbijookse.

Administratiivkorpuse seisab juba aastaid kasutuseta ja kütteta. Seintel olevad viimistluskihid on suures osas lahti löönud. Administratiivkorpuse sisemiste niiskuskahjustuste vältimiseks peaks hoonest tagama minimaalse kütte ja piisava ventilatsiooni.

Kuna vanadel massiivsete kivimüüridega ehitistel üldjuhul puudub vundamendi peal horisontaalne hüdroisolatsioon, mis takistaks maapinna niiskusel kapillaarjõul mööda müüre ülesse tõusmast, siis peaks vältima lumehunnikute kuhjumist hoone seinte äärde ja tagama maapinna piisava kalde hoonest eemale juhtimaks sadeveed hoonest võimalikult kaugele.

Depookorpuse osas, jättes hetkeks kõrvale kogu ümberehitustest tekkinud kahjustused, võib rääkida eelkõige niiskuskahjustutest, mis on tekkinud puudulikust vihmaveesüsteemist. Et tagada väheste algupäraste arhitektuursete elementide säilimine tuleks esmajoones korrastada sadeveesüsteem. Ehisviilude ja tulemüüride pealispinnad katta veeplekiga.

2.10 Ettepanekud hoone restaureerimiseks

1954. aastatest varasemaid hoone plaane või üksikasjalikumaid kirjeldusi ei õnnestunud käesoleva töö koostamiseks käigus leida. Hoone restaureerimisel on seetõttu võimalik lähtuda vanadest fotodest (foto 6 ja 7) ja enne restaureerimist teostatavate arhitektuuriajalooliste väliuuringute tulemustest.

Restaureerimisel peaks lähtuma järgmistest põhimõtetest:

Asendada ja muuta nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vajalik. Restaureerimisjärgselt peab olema nähtav, kus on tegemist originaaldetailiga ning milline on uus. Vanu pindu ei viimistleta ülisiledaks, vana kulunud pind peab näitama, et tegemist on algse osaga väärkast hoonest. Heade restaureerimistavade hulka kuulub ka ajastuomaste materjalide kasutamine. See põhimõte lähtub materjalide püsivusest ja omavahelisest sobivusest.

Tagamaks mälestise säilimise, peaks esmase abinõuna hoidma hoone olemasoleva katuse vettpeetavana sh sulgema katuseavad. Depoo- ja adminkorpuse osas korrastama sadeveesüsteemi ja paigaldama puuduvad räästarennid ja vihmaveetorud ning kaitsma säilinud ehisviile niiskuse eest kattes need plekiga.

Hoone algse väärkuse taastamiseks pakutavad restaureerimisettepanekud.

- Säilitada tuleb hoonekehend ja kõik algupärased konstruktiivsed ja arhitektuursed detailid.
- Depookorpuse otsast likvideerida sekundaarse tähtsusega sobimatutest materjalidest juurdeehitus.
- Depookorpuse katusekonstruktsioonide ja katuse vahetuse korral taastada algne räästa kõrgus ja katusekuju koos katuselaternatega. Katuse kõrgusel lähtuda säilinud tulemüüride kõrgusest. Töötada välja kogu depookorpuse osas ühtne kandekarkassisüsteem (nt kolmelööviline postide ja talade süsteem, mis on selle ajastu tööstushoonetele iseloomulik). Väravapealsete ehisviilude tagune katus ehitada sadulpinnana. Katuse vahetuse korral lahendada tagafassaadi veerennid räästapealsetena. Katus katta rullbituumen katusekattega analoogselt algupärasele lahendusele. Administratiivkorpuse katusekatteks kasutada katusekive või väikese tahvliga valtsplekki, katusekivide korral mitte kasutada ümaraid harjakive. Vihmaveerennid valmistada katuse pinnas olevate valtsrennidena.
- Restaureerida / parandada / taastada olemasolevad ehisviilud, tugipiilarid, telliskarniisid ja astmikfrontoon ning katta plekiga, plekk peab olema valtistud nii, et moodustuks tilgalukk.
- Uued korstnapitsid ehitada savitellistest algupäraste korstende eeskujul (vt foto 4, lk 9). Korstnapitsid jätta krohvimata.

- Kõik algupärased kinnimüüritud väravaavad depookorpuse esiküljel ja aknaavad tagaküljel avada.
- Pragunenud avasillused puhastada, kivid kinnitada ja vuugid täita uuesti lubimördiga. Kivid võib vajadusel ka keemilise ankruga eelnevalt fikseerida.
- Et luua visuaalset tervikut tulek lõhutud kaarsillused taastada.
- Adminkorpuse hilisemate sisse-murtud aknaavade ümbruses paigaldada puuduvad kivid ning vormistada ava, nt betoonraamistusega, näidates selgelt välja, et tegu ei ole algupäraste avade vaid hilisemate lisandustega.
- Adminkorpuse sisse-murtud ukseava laduda kinni, kuna ta on antud kohas kompositsiooniliselt sobimatu.
- Administratiivkorpuse algupärased aknad ja nende osad restaureerida, puuduvad või hiljem lisatud aknaraamid valmistada olemaolevate koopiatena. Restaureerimiskõlbmatu akna võib asendada uue puitaknaga, mis on samade mõõtudega, järgib algupärasteid profiile, jaotust, avanemissuunda ja paiknemist.
- Administratiivkorpusele valmistada uus puidust peauks, mis on kahetiibne tahveluks koos valgmikuaknaga.
- Depookorpuse väravad lahendada sarnaselt algupärastega (vt foto 4, lk 9). Äärmisel juhul võib väravaava olla mitteavatav, kuid ava kujundus peab lähtuma algupärasest väravast, ehk siis alumine osa puitlaudisega ja üleval väikeste ruutudega aknaosa.
- Tagafassaadis taastada algupärased aknaavad. Depookorpuse uued puitaknad valmistada administratiivkorpuse akende eeskujul.
- Kõik avatäited valmistada massiivpuidust ning viimistleda linaõlivärvidega. Linaõlivärv imendub puitu ja toidab puidu poore. Muud värvid vaid katavad puitu ning kui puit niiskusega mängides paisub ja kahaneb, siis praguneb värvikiht kiiresti ja koorub puidu pinnalt maha.
- Akende klaasimisel kasutada naturaalselt linaõlikitti, mis muudab akna niiskusele vähem vastuvõtlikuks, nii puudub oht, et vesi satuks klaasiliistu vahele, kust ta enam nii kiiresti välja kuivada ei saa ja võib hakata puitu mädandama.

- Olemasoleva hoone sokkel ja kiviseinad puhastada, puuduvad või lahtised kivid uuesti lubitsementmördiga kinnitada ja tühjad vuugid täita.
- Valgete silikaattellistega tehtud lisandused ja parandused likvideerida ning asendada hoonele sobilikumate peakiviplokkidega (seina osas) või punaste savitellistega (räästakarniisi), mis on algupärastega samas mõõdus ja sama viimistlusjäljega. Kasutada võib varem lammutatud sama ajastu hoonetelt pärit sarnase viimistlusjäljega kivimaterjali.
- Administratiivkorpuse olemasolev lagunenu trepp lammutada ja ehitada uuesti algupärases mahus.
- Raudbetoonpaneelidest estakaadid lammutada või hoone funktsioonist lähtuvalt ehitada uued hoonele sobivas stiilis.
- Hoone vahetust ümbrusest likvideerida kasvupinnas ja madal isetekkeline võsa. Ümber perimeetri rajada veetihe sillusriba kaldega hoonest eemale.
- Hoone ümbrus korrastada, mitte ladustada ehitusmaterjale vahetult vastu hoone seinu.
- Interjäär. Säilitada ja remontida trepikoja trepp koos metallpiirde ja puidust käsipuuga. Hoone sisemine planeering ja -kujundus lahendada vastavalt vajadusele.

3. KOKKUVÕTE

Kokkuvõtvalt võib öelda, et grandioosemat ehitist kitsarööpmelistele veduritele pole maailmas ehitatud ning meie uhkuseks on see siiani jäänud, kuid paraku on ajalugu selle hoone vastu karm olnud. Hoone on küll üldiselt säilitanud oma algsed üldgabariidid ja – mahud, kuid välimus on ümberehituste ja osalt ka sõjaliste purustuste tõttu kõvasti kannatada saanud. Hävinud on depookorpuse algupärane katus, kõik depookorpuse avatäited ja suur osa väravatepealseid ehisviile. Puuduvad detailid moonutavad oluliselt hoone välisilmet, kuid sellele vaatamata väärivad hoone säilitamist ja restaureerimist.

Ajalooliselt väärtusliku ja arhitektuurselt väga omanäolise ehitisena rikastaks see eksponeerituna piirkonna miljööd. Kuna raudtee on üles võetud siis on säilinud hooned need, mis peavad endas edasi kandma ja sõnatult möödujale jutustama ajaloolist fakti, et siin on

asunud ajaloolise tähtsusega raudteejaam.

Nii nagu ajalooliste tööstushoonete säilitamisega on ka antud objekti puhul kõige olulisem küsimus hoonele uue sobiva funktsiooni leidmine. Ainult läbi hooliva omaniku saame tagada hoone säilimise veel paljudeks aastakümneteks(sadadeks).

Endisele suursugusele depoohoonele võiks kaaluda avalikku funktsiooni andmist, näiteks kultuuritehase või teemamuuseumi rajamist, kus lisaks uuele esinduslikumale funktsioonile oleks vana ajaloolise hoone näol eksponeeritud ka tükike ajalugu. Ja seeläbi olla ka möödakäijale nähtav ja ligipääsetav. Ala planeeringuga võiks ette näha endise raudtee aluse maa-alale jalakäijate ja kergliiklustee rajamist, mis ühtlasi sümboliseeriks endisaegse kitsarööpmelise raudtee kulgemist.

Antud hoone kontekstis tuleb eriti hästi välja asjaolu, et hoone ajalugu ei alga mitte hoone ehitamisega vaid juba väga, väga palju varem. Ja, et saada aru hoonega ajas toimunud muutustest peab teadma ka ajaloos toimunud sündmusi ja daatumeid.

Lõputöö koostamine endise ringdepoo hoone kohta on olnud väga põnev ja hariv. Läbi hoone eluloo uurimise olen lähemalt aimu saanud mitmest olulisest peatükist Eesti Vabariigi ajaloos.

Läbi käesoleva töö ja käsiteldava hoone omanike on saanud ka kinnitust fakt, et kultuuripärandit hoiab ja naudib see, kes seda tunneb ja väärtustab. Antud objekti kontekstis oleks vast õigem öelda, et kes ei tunne ja ei oska lugeda, see ei näe ega oska ka väärtustada.

4. KASUTATUD KIRJANDUS JA TEISED ALLIKMATERJALID

4.1 Arhiiviallikad

- Tallinna Linnaarhiiv TLA. f R-413 n 5 s 23526 Toimik 24383 Salve tn 6; Inventariseerimisjoonised;
- Riigiarhiiv, ERA f 3690 n 1 s 151 Nõmme kindluse piirkonnas asunud hoonete-riigivaranduste nimekiri koos andmetega hinna,ehitusmaterjali jm.kohta;
- Riigiarhiiv, ERA f 3690 n 1 s 404 Nõmme kindluse kesklaos asunud ülevõetud riigivaranduste register;
- Riigiarhiiv, ERA f 3690 n 1 s 620 Nõmme kindluse kesklaos hoonete ja aitade nimekiri;
- Riigiarhiiv, ERA f 498 n 13 s 1763 Nõmme ja Väike-Männiku laskemoonaladudes hoitava laskemoona paigutusplaanid;
- Riigiarhiiv, ERA f 498 n 13 s 1618 Kirjavahetus Suue-Männiku, Väike-Männiku, Harku, Keila, Viljandi, Tapa ja Nõmme laskemoonaladude inspekteerimise kohta Sõjavägede Nõukogu alalise liikme kindralmajor H. Kauleri poolt;
- Riigiarhiiv, ERA f 533 n 1 s 107 Juhtnõõrid ja korraldused Nõmme laskemoonaladude vahtkonnale; ladude asetus ja postide plaanid;
- Riigiarhiiv, ERA f 498 n 12 s 670 Plaanid, aktid ja kirjavahetus Sõjamineisteriumi hoonete kohta Nõmme-Väike jaama juures;
- Riigiarhiiv, ERA f T-14 n 4-6 s 25844 Remonditöökoja (Nõmme-Väike) asendiplaan, ehitusplaan, fassaadid ja lõiked, akende joonised.

4.2 Publitseeritud allikad

- Gustavson, Heino „Merekindlused Eestis 1913-1940“, Tallinn, Olion, 1993;
- Helme, Mehis „Eesti kitsarööpmelised raudteed 1896-1996“, Tallinn, Tallinna Raamatutrükikoda, 1996;
- Jänes, Martin „Raudteearhitektuuri ajaloost ja säilitamisest, Muinsuskaitseamet, 2006.
- Kaila, Panu „Majatohter I-VI“, Tallinn, Ehitame, 1999;
- Õun, Mati „Vaateid merekindlustele Tallinna lähiümbruses“, Tallinn, Sentinel, 2010;

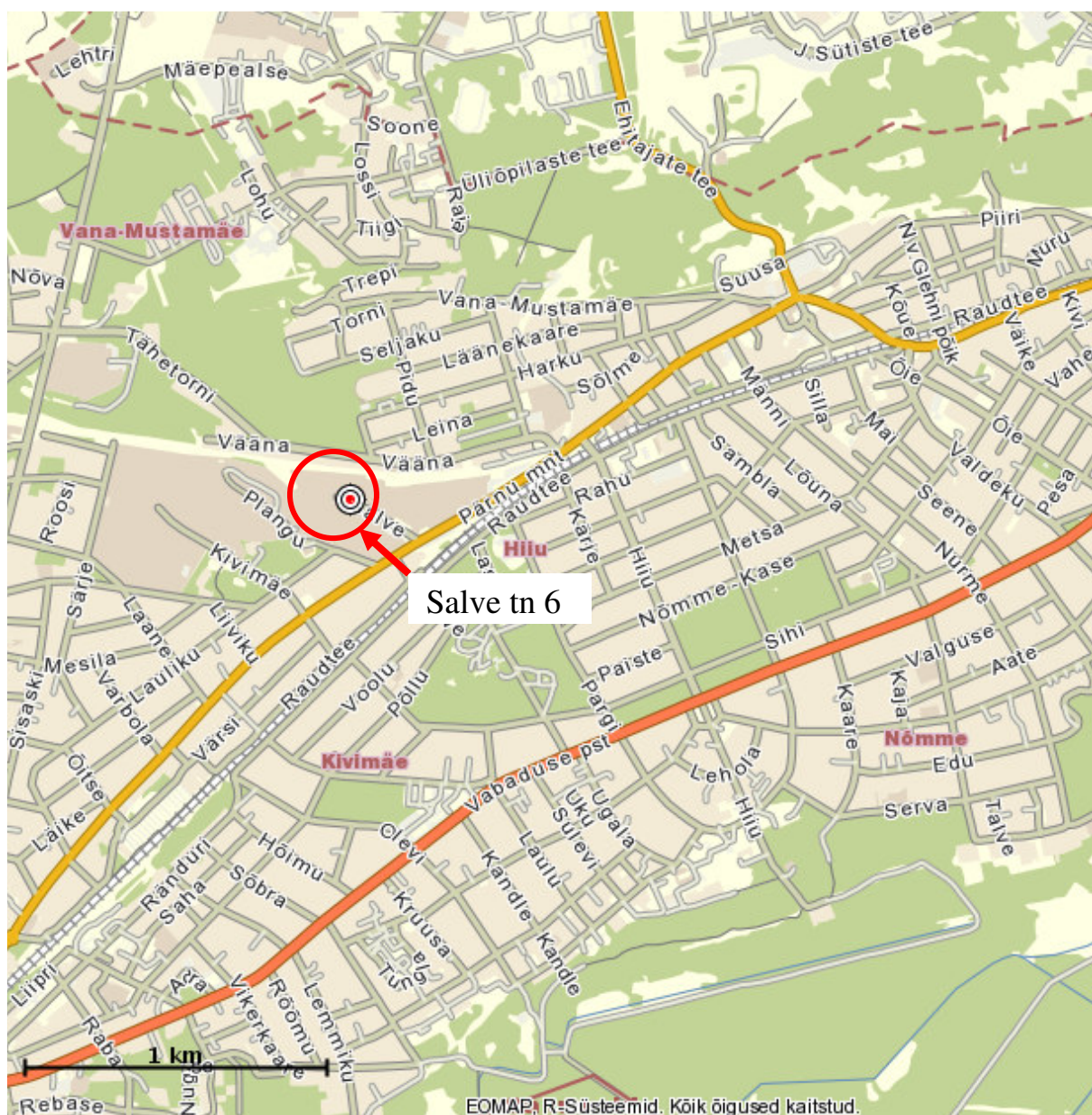
4.3 Muud allikad

- <http://www.muinas.ee> 8.05.2011
- <http://www.militaar.ee> 6.05.2011
- <http://www.eestiajalugu.ee> 13.04.2011
- <http://www.estonica.org.ee> 13.04.2011

5. LISAD

Lisa 5.1: Situatsiooniskeem

Salve tn 6, Nõmme linnaosa, Tallinn

Lisa 5.2: Krundi plaan

Salve tn 6, Nõmme linnaosa, Tallinn

Lisa 5.3: Fotode suunad

Pildistamise aeg 13.aprill 2011

Lisa 5.4: Sõjamineisteriumi kirjavahetus Nõmme-Jaama hoonete kohta

Riigiarhiiv, ERA f 498 n 12 s 670 Plaanid, aktid ja kirjavahetus Sõjamineisteriumi hoonete kohta Nõmme-Väike jaama juures;

E. V. Teedeministerium.
 ARNU-TALLINNA
 KITSAROPALISE
 DTEEVALITSUS.
 Ehituste I jaoskond.
 28/VI 1926a.
 № 2254.
 Tallinn-Sadam.

Sm. Ehitus ja Korterid
 Ülemale, Uus-ta.
 ärakiri major Sepp Sõjamineisterium,
 Tallinn-Wäike Wd ja Rõkpiir V.

1/VII kell 10 hommikul saab Nõmme Väike depoo üleantud Sõjamineisteriumile ja Sõjamineisteriumilt vastuõetud Nõmme W. jaama taga asuw puust kuur.
 Palun esitajad määrata.

Lisa: Teedeülema eeskirja №1454.10/VI-26a. ärakiri.
 Tee- ja ehituste I jaosk. ülem: E. Jõnn

28.06.1926 antakse Nõmme-Väike depoo üle Sõjamineisteriumile

Sõjamineisterium
 V. V. T. A.
 Keemia osakond
 KASKEMOONA LAAD
 11.07.1926
 47
 Tallinn.

Sõjamineisteriumi
 Ehitus-Korteri osakonna ülemale.
 Esitan Nõmme depoo ülevõtmise akti ja palun depoo akente parandamist, katuse lapimist ning tõrvamist.
 Lisa: nimetud. - 21/VI 26.

Major
 L. Sepp
 Raamatupidaja. ap. J

5.07.1926 Nõmme depoo vastuvõtmisakt

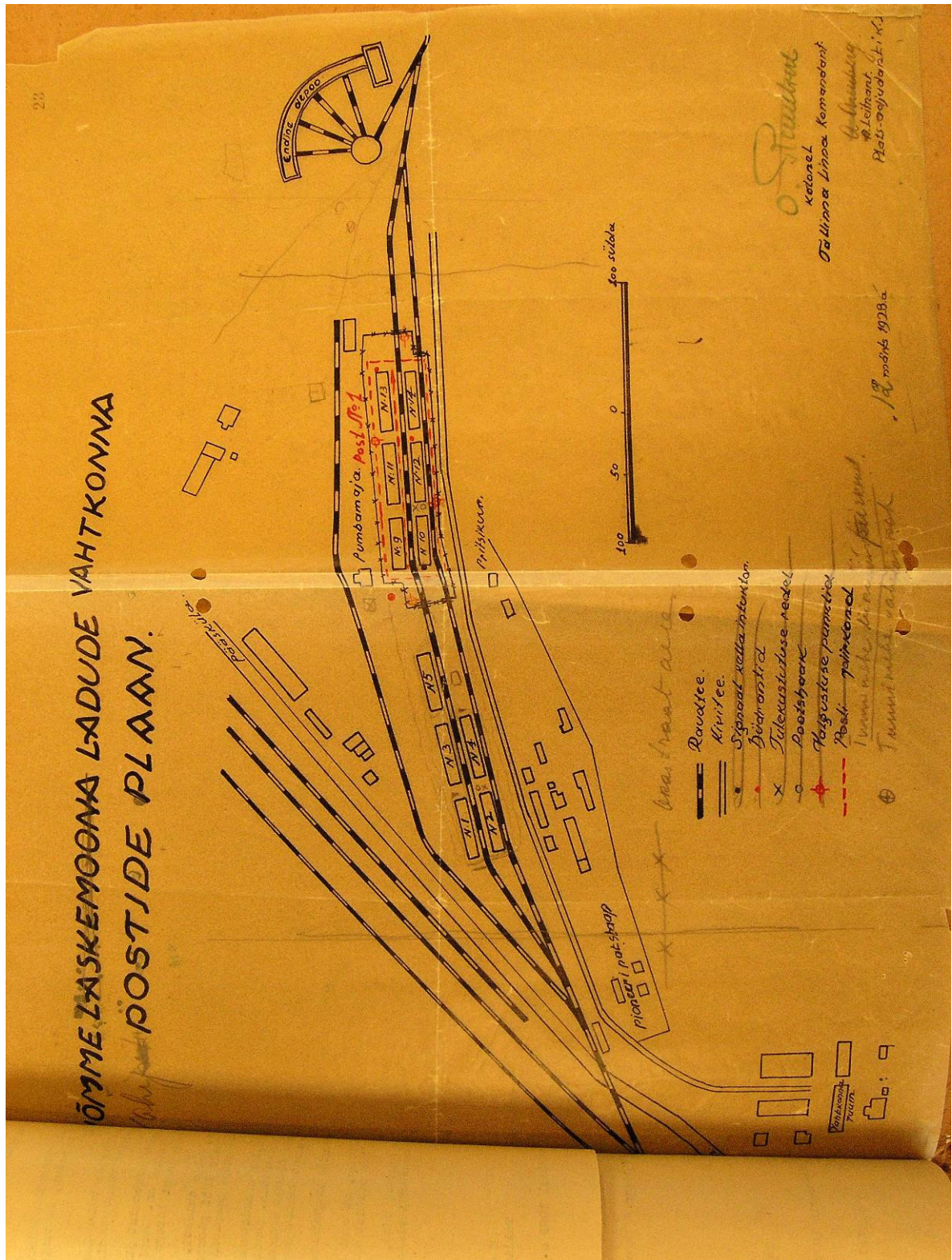
Lisa 5.5: Nõmme Kindluse jaama plaan 1923.a.

Riigiarhiiv, ERA f 3690 n 1 s 620 Nõmme kindluse kesklaos hoonete ja aitade nimekiri

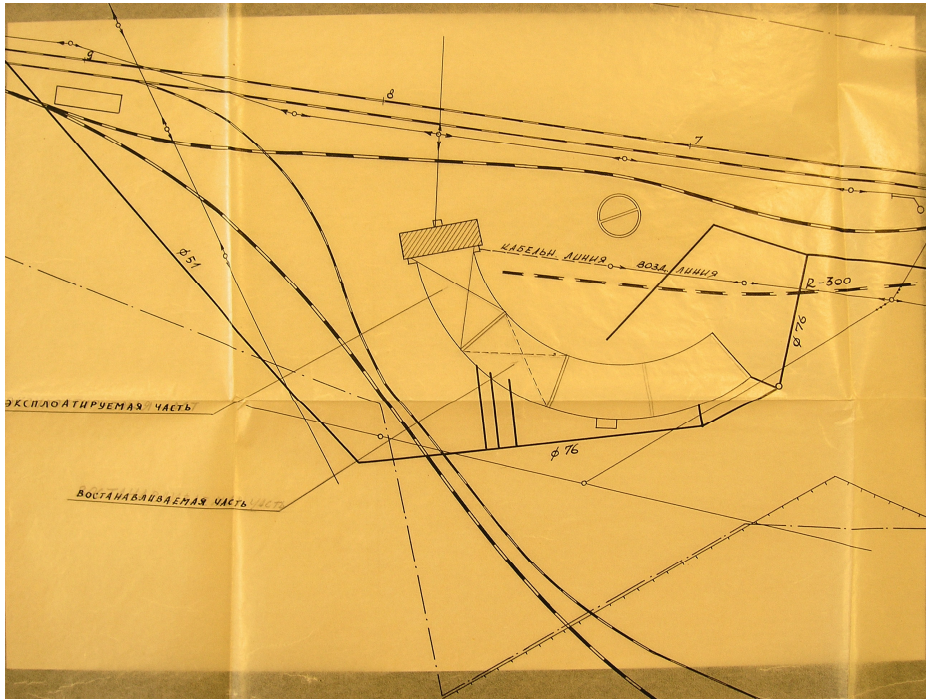
Lisa 5.6: Nõmme laskemoonaladude vahtkonna postide plaan 1928.a.

Riigiarhiiv, ERA f 533 n 1 s 107 Juhtnõõrid ja korraldused Nõmme laskemoonaladude vahtkonnale; ladude asetus ja postide plaanid

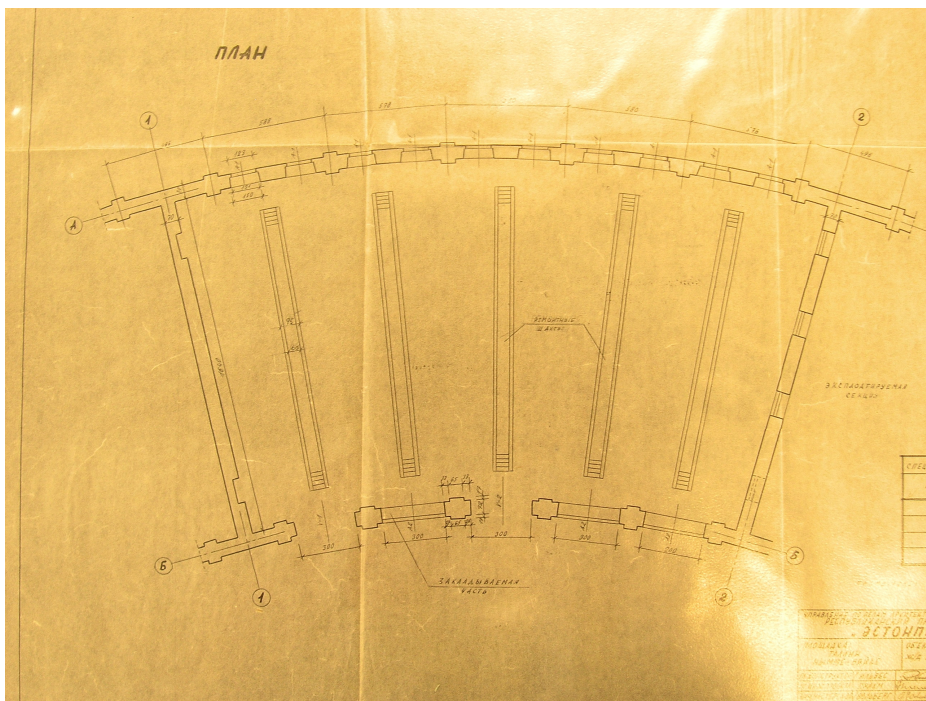

Lisa 5.7: Väljavõtted 1954.a Remonditöökoja projekist

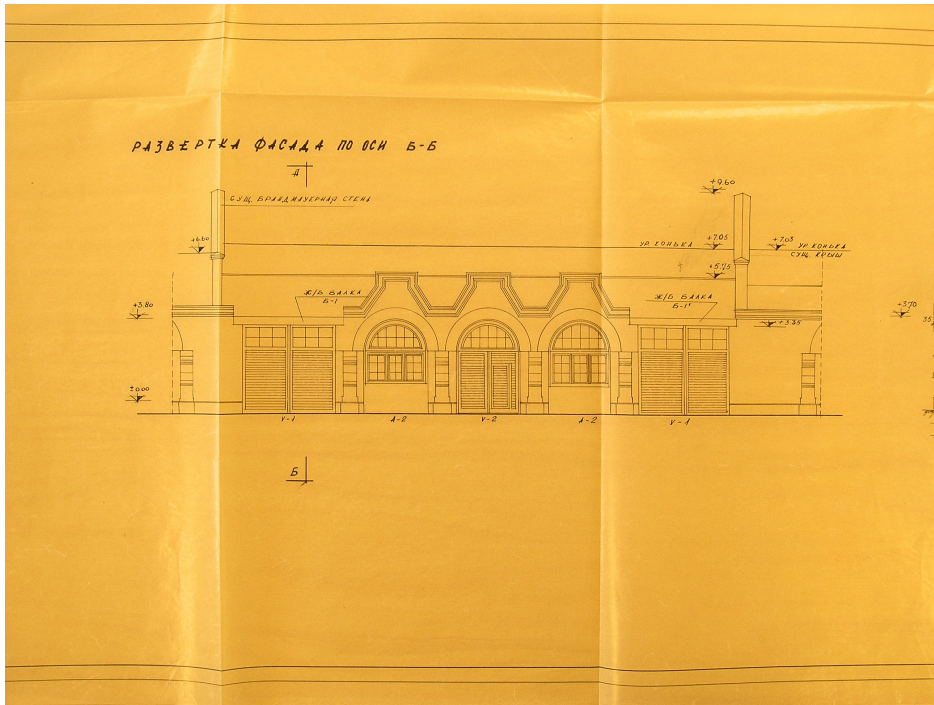
Riigiarhiiv, ERA f T-14 n 4-6 s 25844 Remonditöökoja (Nõmme-Väike) asendiplaan, ehitusplaan, fassaadid ja lõiked, akende joonised.

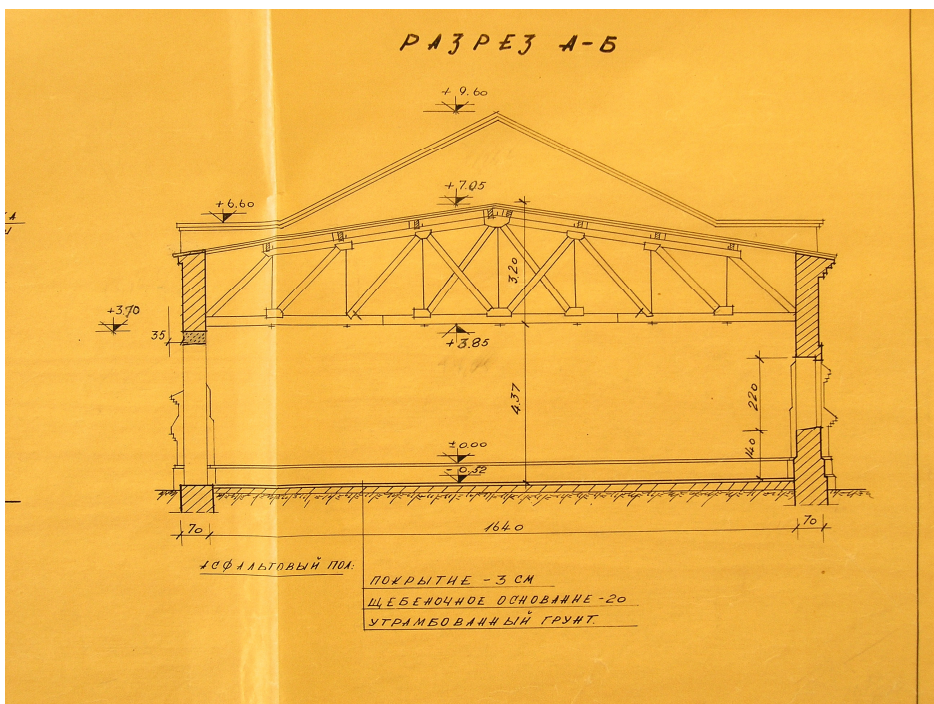
1954.a.
remondiprojekti
asendiplaan

1954.a.
remondiprojekti
II секtsiooni
põhiplaan

1954.a.
remondiprojekti
eestvaade II
seksioonile

1954.a.
remondiprojekti
Iiseksiooni lõige
koos projekteeritud
puitfermidega